

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ดินแดนล้านนาเป็นดินแดนที่อยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย ประกอบไปด้วย 8 จังหวัดด้วยกันคือ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง พะเยา แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน เป็นดินแดนที่มีความยิ่งใหญ่ทั้งทางด้านการเมือง การทหาร มาแต่อดีต มีตัวหนังสือใช้ในการสื่อสาร บันทึกเรื่องราวต่าง ๆ มาเป็นเวลาช้านาน ส่วนใหญ่จะบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับทางด้านพระพุทธศาสนา ในสมัยก่อนอักษรล้านนาจะเรียนกันเฉพาะในวัดเท่านั้นมณี พยอมยงค์ (2525 , หน้า 4) กล่าวว่า การเรียนอักษรล้านนาไม่มีขั้นตอนอะไรมากมายนัก พระจะเป็นผู้สอนด้วยการเขียนตัวอักษร สระ ที่เป็นอักษรล้านนาลงบนกระดาษขรอนแล้วให้ผู้เรียนเขียนตาม มีการฝึกฝนการเขียนบ่อย ๆ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในตัวอักษรล้านนาและจะมีการเขียนและอ่านให้ฟังเมื่อมีการสอบ ซึ่งตัวอักษรล้านนาก็ นอกจากจะบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนาแล้วยังได้บันทึกเรื่องราวของตำรายาแผนโบราณ ตำราโหราศาสตร์ ตำราไสยศาสตร์ และตำราอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งนับว่ามีคุณค่าทางด้านศิลปวัฒนธรรมทางด้านภาษามาก

ในอดีตอักษรล้านนามีการสืบทอดการใช้ผ่านการเรียนการสอนและการกระทำพิธีกรรมทางศาสนาโดยพระสงฆ์เป็นหลัก พระสงฆ์ในสมัยก่อนจึงนับเป็นผู้เชี่ยวชาญในการใช้อักษรล้านนา แต่ปัจจุบันกระบวนการสืบทอดการใช้อักษรล้านนาในลักษณะดังกล่าวขาดหายไป ด้วยสาเหตุหลัก 4 ประการคือ

1. เกิดจากการที่อาณาจักรล้านนาไทยได้ตกไปเป็นเมืองขึ้นของประเทศพม่าเมื่อราวปีพุทธศักราช 2101-2317 เมื่อพ้นจากอำนาจพม่าแล้ว พุทธศักราช 2430 การศึกษาอักษรล้านนาก็เป็นไปตามยถากรรม ไม่เป็นระบบระเบียบจึงทำให้อักษรล้านนาในภาคเหนือของประเทศไทยได้ลบลบหายไป

2. เนื่องจากการศึกษาภาคบังคับของรัฐบาลกลางได้ขยายขอบเขตครอบคลุมทั้งประเทศ ทำให้การศึกษารัฐบาลกลางเป็นไปอย่างแพร่หลาย และจำเป็นต้องใช้

ในชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันกับนโยบายการบริหารประเทศ จึงทำให้อักษรล้านนาเป็นอักษรโบราณที่มีใช้กันเฉพาะในท้องถิ่นเท่านั้น

3. ปัจจุบันการเรียนหนังสือแตกต่างไปจากในอดีตมาก ซึ่งในอดีตนั้นจะเรียนกันเฉพาะผู้ชายเท่านั้นและเรียนวิชาอักษรล้านนา ผู้หญิงจะเรียนที่บ้านไม่ได้ไปเรียนที่วัดเหมือนผู้ชายและจะเรียนเฉพาะวิชาที่เกี่ยวกับการบ้านการเรือนเพื่อเตรียมตัวเป็นแม่ศรีเรือน แต่ปัจจุบันนี้การเรียนการสอน จะมีการเรียนการสอนทั้งชายและหญิงและเรียนเป็นระบบโรงเรียน ส่วนอักษรที่เรียนกันนั้นในปัจจุบันนี้จะเรียนกันเฉพาะภาษาไทยกลางเท่านั้นไม่มีการเรียนการสอนภาษาล้านนาเหมือนในสมัยก่อน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวทางด้านพระพุทธศาสนาหรือเรื่องราวที่สำคัญต่าง ๆ ก็ได้บันทึกเรื่องราวเป็นภาษาไทยกลางแทบทั้งสิ้น ซึ่งทำให้อักษรล้านนาที่มีใช้กันอยู่ในอดีตกลายเป็นวิบัติ ทางภาษา หรือเป็นภาษาที่เกือบสูญหายไปแล้วเพราะว่าไม่มีการเรียนการสอนและการใช้อย่างต่อเนื่อง

4. ในปัจจุบันนี้เด็กที่จะบวชเรียนเป็นสามเณรนั้นไม่ได้ผ่านการเป็นเด็กวัดมาก่อนเหมือนในอดีต ซึ่งในสมัยก่อนนั้นผู้ที่เข้ามาเป็นเด็กวัดได้นั้นผู้ปกครองจะเป็นผู้นำบุตรหลานของตน มาฝากท่านสมภารที่วัดเพื่อให้เป็นเด็กวัด มีหน้าที่คอยรับใช้พระสงฆ์ที่วัดและทำหน้าที่ทุกอย่างตามที่ได้รับมอบหมายจากท่านสมภารและในเวลาเย็นจะมีการเรียนอักษรล้านนาในวัดไปพร้อม ๆ กันด้วย โดยมีพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้สอน เพื่อให้เด็กวัดทุกคนสามารถที่จะอ่านอักษรล้านนาและเขียนอักษรล้านนาได้ทุกคน พร้อมกันนั้นเด็กวัดทุกคนจะต้องเรียนหนังสือสามเณรสิกขาได้ด้วย เมื่อถึงเวลาที่เด็กวัดพร้อมที่จะเป็นสามเณรได้นั้นพระจะพาเด็กวัดไปสอบสามเณรสิกขา ถ้าเด็กวัดคนไหนสอบได้ก็จะได้บวชเป็นสามเณร แต่ถ้าสอบไม่ได้ก็จะยังไม่ได้บวชเป็นสามเณร แต่ปัจจุบันนี้เด็กที่จะบวชเป็นสามเณรได้นั้นไม่จำเป็นต้องผ่านการเป็นเด็กวัดมาก่อนเหมือนในอดีตและ ไม่จำเป็นต้องเรียนอักษรล้านนาและไม่จำเป็นต้องสอบสามเณรสิกขาก็สามารถที่จะบวชเป็นสามเณรได้ มีข้อจำกัดเพียงว่าต้องจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนมาก่อน เพราะว่าเป็นปัจจุบันนี้มีการบวชสามเณรภาคฤดูร้อน ถ้าเด็กคนไหนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วเมื่อบวชเป็นสามเณรภาคฤดูร้อนและมีความประสงค์ที่จะเป็นสามเณรอยู่ในวัดตลอดไปก็สามารถทำได้ โดยเมื่อถึงเวลาลาสิกขาบทของสามเณรภาคฤดูร้อนเจ้าตัวก็แจ้งให้พระที่เป็นพระพี่เลี้ยง ได้รับทราบและไม่จำเป็นต้องลาสิกขาบทก็สามารถเป็นสามเณรอยู่จำพรรษาที่วัดได้ ดังนั้นสามเณรที่อยู่ตามวัดต่าง ๆ ในปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนอักษรล้านนามาก่อนจึงไม่สามารถที่จะอ่านอักษรล้านนาได้ โบราณทับสะที่มีใช้กันในวัดในสมัยก่อนจึงถูกเก็บไว้ในที่อันสมควรไม่มีการรื้อค้นออกมาศึกษาเล่าเรียนเหมือน

ในอดีตเพราะว่าพระหรือสามเณรส่วนใหญ่อ่านไม่ได้ และปัจจุบันนี้พระภิกษุสงฆ์จะมีการบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ เป็นอักษรล้านนาแต่บันทึกเป็น อักษรไทยกลางเสียเป็นส่วนใหญ่ จากที่กล่าวมานี้พอจะเห็นได้ว่า อักษรล้านนาในภาคเหนือของประเทศไทยหรือในอาณาจักรล้านนาไทยในอดีตนับวันจะกลายเป็นวิบัติทางภาษาไปแล้วดังที่บุญคิด วัชรศาสตร์ (2527, หน้า 266) ได้กล่าวถึง ภาษาล้านนาไว้ว่า ภาษาล้านนาขาดการเอาใจใส่ดูแล ขาดการส่งเสริมจากภาครัฐ การเรียนการสอนก็เรียนกันตามยถากรรม นับวันจะไม่มี การส่งเสริมขึ้นทุกที่

แต่ในปัจจุบันนี้หลักสูตรพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้จัดให้มีการนำเอาหลักสูตรท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนได้บรรจุเนื้อหาความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนเองเข้ามาจัดเป็นหลักสูตรการเรียนการสอน และเพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการและความสนใจของท้องถิ่นนั้น ๆ และคนในชุมชนก็ได้ร่วมกันนำเอาหลักสูตรท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการให้กับนักเรียนในโรงเรียน

จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันนี้ได้มีสถานศึกษาและวัดหลายแห่งในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดใกล้เคียงได้มีการฟื้นฟูภาษาล้านนาขึ้น อาทิเช่น วัดลอยเคราะห์ วัดอุโมงค์ วัดเวฬุวัน จังหวัดเชียงใหม่ วัดพระแก้วจังหวัดเชียงราย ตามโรงเรียนต่าง ๆ เช่น โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอฮอดสะเท็ด โรงเรียนสิริมังคลานุสรณ์ โรงเรียนวัดเวฬุวัน โรงเรียนสันป่าตองสุวรรณราษฎร์ โรงเรียนวัดวังผาปูน โรงเรียนปริมังคลานุสรณ์ ระดับอุดมศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วัดสวนดอก)

การศึกษาอักษรล้านนาได้เริ่มฟื้นฟูขึ้นตามวัดและตามโรงเรียนต่าง ๆ บ้างแล้ว ซึ่งเป็นการดีที่จะทำให้อักษรล้านนาได้เจริญรุ่งเรืองขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง

ผู้วิจัยและชุมชนเห็นว่าภาษาล้านนาที่เป็นภาษาที่ชาวล้านนาไทยในปัจจุบันนี้จารึกบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ไว้ในใบลานและทับตานั้นคนไทยในล้านนาไทยในปัจจุบันนี้ขาดความสนใจ ที่จะนำมาศึกษาเล่าเรียนไม่สามารถที่จะอ่านอักษรล้านนาที่เป็นอักษรดั้งเดิมของชาวล้านนาได้ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านภาษาล้านนาให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 6 โรงเรียนวัดดอนแก้ว เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนในโรงเรียนวัดดอนแก้วมีนิสัยในการรักการอ่าน อักษรล้านนาด้วยวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านหนองเย็นและผู้ที่มีความรู้ทางด้านอักษรล้านนากับทางโรงเรียน นอกจากนี้การวิจัยในลักษณะนี้ยังเปิดโอกาสให้โรงเรียนได้เรียนรู้กระบวนการในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาเพื่อให้

บรรลุลผล ตามเป้าหมายที่กำหนดใน รัฐธรรมนูญมาตราที่ 42 ที่ว่าบุคคลย่อมมีเสรีภาพ ในทางวิชาการ กล่าวว่าการศึกษอาบรม การเรียนการสอน การวิจัยและการเผยแพร่งานวิจัย ตามหลักวิชาการย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของ ประชาชน และมาตราที่ 43 ที่ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอกันในการรับการศึกษาระดับพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัด การศึกษอาบรมต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ ตามที่ กฎหมายบัญญัติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้เพื่อศึกษาระบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมี ส่วนร่วมในการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านอักษรล้านนาให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 6 โรงเรียนวัดดอนแก้ว สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตของกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 6 โรงเรียนวัดดอนแก้ว สำนักงานการประถมศึกษา อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่
2. ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 6 โรงเรียนวัดดอนแก้ว สำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่
3. ผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนอักษร ล้านนาบ้านหนองเย็น ตำบลทุ่งปี อำเภอม่วง จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่
 - 3.1 กรรมการสถานศึกษา โรงเรียนวัดดอนแก้ว
 - 3.2 อบต.บ้านหนองเย็น ตำบลทุ่งปี อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่
 - 3.3 ศิษย์เก่าโรงเรียนวัดดอนแก้ว
4. คณะครูโรงเรียนวัดดอนแก้ว สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่วาง จังหวัด เชียงใหม่
5. ชาวบ้านหนองเย็น ตำบลทุ่งปี อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่
6. ผู้ที่มีความรู้ทางด้านอักษร ล้านนาบ้านหนองเย็น
 - 6.1 พระครูรัตนสุภาจาร

6.2 นายนิวัตร ชานวน

6.3 นายบุญมา ทองเพชร

6.4 นายจันทร์ทิพย์ แก้วมาเรื่อน

ขอบเขตของการศึกษา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นเนื้อหาวิชาอักษรล้านนาเบื้องต้น เกี่ยวกับการฝึก การอ่านเบื้องต้น และแบบฝึกการเขียนอักษร ล้านนาเบื้องต้น แบบฝึกการผสมคำเบื้องต้นและ เกมต่างๆ เพื่อให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา และมีเนื้อหาของการผสมคำที่ไม่สลับซับซ้อนมากนัก เพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจในความหมาย มีความสนใจ ที่อยากจะศึกษาเล่าเรียน มีความสนใจที่อยากจะอ่านอักษร ล้านนามากยิ่งขึ้น ซึ่งเนื้อหาในการวิจัยมีดังนี้

1. สระลอย
2. สระที่ต้องใช้ผสม
2. สระที่ต้องใช้ผสม
3. สระพิเศษ
4. พยัญชนะในวรรค กะ วรรค จะ วรรค ะ วรรค ะ วรรค ตะ วรรค ปะ และเศษวรรค
5. การผสมคำแบบง่าย ๆ ที่ไม่สลับซับซ้อนมากนัก

นิยามศัพท์

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ในการศึกษาไว้ดังนี้

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลหลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มาร่วมกันแก้ไขปัญหาการขาดนิสัยรักการอ่านอักษร ล้านนาให้กับนักเรียนในโรงเรียนวัดดอนแก้ว ร่วมกัน โดยเริ่มตั้งแต่การคิดวิเคราะห์ปัญหาการขาดนิสัยรักการอ่าน รวมทั้งการหาแนวทาง ในการแก้ไขการไม่มีนิสัยรักการอ่านอักษร ล้านนาตลอดถึงการประเมินผลร่วมกัน

นิสัยรักการอ่านอักษรล้านนา หมายถึง การที่เด็กนักเรียนมีความสนใจและมีความ ต้องการที่จะอ่านหนังสืออักษรล้านนาเป็นประจำ

กิจกรรมส่งเสริมการอ่านอักษรล้านนา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่ประชาชน ผู้ปกครอง นักเรียน พระภิกษุสงฆ์ คณะครูในโรงเรียน ผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านอักษรล้านนา ได้ร่วมกันจัดขึ้นเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีนิสัยในการรักการอ่านอักษรล้านนา

อักษรล้านนา หมายถึง สัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่ใช้แทนเสียงพูด และการเขียนอักษรของคนในภาคเหนือที่อาศัยอยู่ในอาณาจักรล้านนาและเป็นคนล้านนา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แนวทางในการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านอักษรล้านนา ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 6 โรงเรียนวัดดอนแก้ว โดยความร่วมมือของผู้ปกครอง ประชาชน พระภิกษุสงฆ์ ผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านอักษร ล้านนา และคณะครูในโรงเรียนวัดดอนแก้ว
2. สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาทุกด้านในระหว่างการจัดการเรียนการสอนอักษรล้านนาในโรงเรียน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved